

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-417-7-10>

COST-EFFECTIVE BUSINESS MODELS FOR AGRICULTURAL PRODUCTION

ЗАОЩАДЛИВІ БІЗНЕС-МОДЕЛІ АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА

В умовах невизначеності та нестабільності середовища функціонування розвиток агробізнесу напряму залежить від того, наскільки гнучкою та більш адаптивною, порівняно з іншими способами планування, є його бізнес-модель. Роками найбільш популяризованими в агробізнесі лишались класичні бізнес-моделі. Розробка та запровадження зазначених моделей відбувались в період економічної хвилі 2005–2015 рр. З часом вони втратили свою актуальність та ефективність. Відтак, щоб досягти успіху в наступній економічній хвилі – трансформації до моделі «зеленої економіки», слід відмовитись від старих способів ведення бізнесу та перейти до проривних сталих бізнес-моделей, якими у Звіті Комісії ООН з питань бізнесу та сталого розвитку (*Business and Sustainable Development Commission*) визнано заощадливі, циркулярні, цифрові та соціальні бізнес-моделі [2, с. 106].

Доцільність запровадження в агробізнесі заощадливих бізнес-моделей обґрунтовується посиленням дефіцитності природного капіталу та зміни традиційної парадигми доходності і рентабельності бізнесу у бік урахування суспільних соціально-економічних та екологічних пріоритетів розвитку сільських територій. Заощадливі бізнес-моделі за своїм змістом є інклюзивними моделями ведення бізнесу, які за типологічними й організаційно-економічними характеристиками спрямовані на: оптимізацію використання наявних ресурсів та їх збереження; модифікацію традиційних ключових бізнес-процесів та процесів управління; забезпечення потреб та задоволення інтересів стейкхолдерів через створення ланцюгів постачання [3, с. 152].

Так, глобальний тренд «здорового харчування», який активно поширюється світом, стимулює агробізнес до вибору бізнес-моделі ековиробництва та використання біологічних засобів. Але, перешкодами на шляху її запровадження в агросекторі України є обмежений доступ аграріїв до біологічних препаратів, значні витрати, дефіцит фінансових ресурсів, висока чутливість екопродукції до попиту, економічна доступність екопродуктів тощо. Перелік викликів, як бачимо, досить суттєвий, але вважаємо, що перехід до моделі ековиробництва є неминучим, що пов'язано з євроінтеграцією України та екологічними трендами ЄС. Зокрема, наміри ЄС скоротити на 50-70% упродовж наступних 10 років використання засобів захисту рослин зумовлять жорстке відстеження рівня пестицидів при імпорті агропродовольчої продукції, а запровадження вуглецевих сертифікатів для аграріїв, призведуть до посилення тиску митного оподаткування експорту продукції українського агросектору та його суттєвого ускладнення.

Не менш впливовим на прийняття рішення щодо вибору бізнес-моделі є глобальний тренд з ESG-інвестування, що змушує аграріїв орієнтуватися на бізнес-моделі ESG-розвитку. За своєю історією бізнес-модель ESG-розвитку є новою, проте досить популярною, оскільки спрямована на створення нових цінностей бізнесу через досягнення екологічних, соціальних цілей та цілей корпоративного управління. Вона ґрунтується на органічному поєднанні інтересів усіх сторін, рівності їх можливостей, справедливості та взаємній вигоді в участі та інтеграції. Органічно поєднанні бізнес-орієнтири та суспільні інтереси в межах моделі ESG-розвитку постають базисом комерційного успіху агробізнесу, вирішення проблеми дефіциту висококваліфікованих кадрів, які володіють навиками ведення «точного землеробства» та створення потужного соціально-економічного і екологічного ефекту розвитку сільських територій.

Наступна бізнес-модель – модель взаємного партнерства за ефектом створення цінності не поступається попереднім бізнес-моделям. Її відмінною рисою є досягнення спільних вигід від взаємного партнерства з постачальниками та підрядниками через надання промисловими виробниками обґрунтованих знижок на постачання матеріально-технічних ресурсів та збільшення їх обсягів; усунення впливу посередницьких структур на ринку матеріально-технічних засобів та агросервісних послуг; оптимізація логістики та вартості постачання матеріально-технічних ресурсів; спільна участь у державних програмах пільгового кредитування придбання техніки та

мінеральних добрив, формування основного стада і капітального будівництва; долучення до спільних механізмів використання потужностей агробрендів та інших інструментів комплексного маркетингу [3, с. 153].

Певну зацікавленість для аграріїв матиме і бізнес-модель грантової підтримки. Сьогодні, коли грантовий метод фінансування аграрних стартапів набирає обертів в Україні, нові і нетрадиційні інструменти фінансування інновацій через спеціалізовані платформи надають усім учасникам рівноправного доступу до фінансових ресурсів для досягнення цілей сталого розвитку [1, с. 287]. Наразі добре зарекомендували спеціалізовані *Digital* краудрафтингові платформи SAI, *AcreTrader*, *Farmtogether*, *FarmFolio*, кредитні платформи Steward, які створені на основі управління єдиною системою ланцюгів у сільському господарстві. Функціонал роботи цифрових платформ відрізняється високим рівнем гнучкості, адаптивності та оперативності реакції на індивідуальні запити з боку агровиробників незалежно від їх розмірів, можливостей та фінансового стану.

Потужним потенціалом додаткових можливостей нарощування вартості і цінностей агробізнесом визнається і бізнес-модель спільних агробрендів. Зокрема, дрібні фермери і господарства під маркою крупних агрокомпаній, як учасники ланцюгів вартості, мають можливість значно розширити доступ до ресурсних ринків, грантової підтримки, сучасних механізмів управління та адміністрування, посилити рівень довіри при укладанні господарських договорів тощо. Саме у такий спосіб агробрендинг сприяє створенню цінностей та сталому розвитку агробізнесу [3, с. 155].

Отже, заощадливі бізнес-моделі за своїм змістом є інклюзивними моделями ведення бізнесу, які за типологічними та організаційно-економічними характеристиками спрямовані на оптимізацію використання наявних ресурсів та їх збереження, модифікацію традиційних ключових бізнес-процесів та процесів управління.

Література:

1. Пищенко О.В. Імперативи розвитку «зеленої економіки» в аграрному секторі. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2020. № 2. С. 286–290.
2. Яковенко Я.Ю. Білик М.Ю. Сербін Р.Н., Чумакова А.Г. Цифрова трансформація і нові бізнес-моделі. *Держава та регіони*. 2022. № 3(126). С. 104–109.
3. Степаненко С.В. Концептуальні засади формування моделі інклюзивного управління ресурсним потенціалом суб'єктів агробізнесу. *Економічний простір*. 2022. № 181. С. 151–157.